

ORIGINAL RESEARCH PAPER

Comparison of psychological hardiness, self-differentiation and psychological burnout in female-headed households and normal women in Marvdasht

H. Aflaki Fard^{*1}, M. Ghaleh Noei¹, S. Ramezan Khani²

¹ Department of Educational Sciences, Farhangian University, Fars, Iran

² Scope of the presidency, Farhangian University, Tehran, Iran

ABSTRACT

Received: 18 April 2022
Reviewed: 13 June 2022
Revised: 23 July 2022
Accepted: 31 July 2022

KEYWORDS:

Psychological Hardiness
Self-Differentiation
Psychological Burnout
Female-Headed Households
Normal Women

* Corresponding author

✉ h.a.f.1352@gmail.com

☎ (+9871) 43327835

Background and Objectives: Female-headed households are responsible for providing material and spiritual livelihood for themselves and their family members. These women take care of the household without the regular presence or support of an adult male, and are responsible for managing the family financially, making major and vital decisions. Due to playing a dual role (parents) for their children, these women face problems such as loss of income, raising children, managing household affairs, working outside the home with low wages, etc., and enduring these life problems. The reason for their different lifestyles compared to other women has led to the factors in which they have emerged. The aim of this study was to compare psychological hardiness, self-differentiation and psychological burnout in female-headed households and ordinary people in Marvdasht.

Methods: The present study was comparative-causal one. The statistical population of this study included female-headed households under the auspices of the Marvdasht Relief Committee. The sample group consisted of 80 people in two groups (40 female-headed households and 40 ordinary women) who were selected using the convenience sampling procedure. Data collection tool to assess the degree of psychological hardiness was the questionnaire of Kubasa et al. The face and content validity have been reported in various appropriate studies. Also, the reliability of this tool was obtained by Cronbach's alpha coefficient. The Differentiation Scale (DSI) was used to measure differentiation and its validity and reliability were confirmed. Women's psychological burnout was also assessed through the Smiths' questionnaire; its validity and reliability of this questionnaire were evaluated in different demographic groups. Confirmatory factor analysis showed that the questions of each dimension describe the same dimension and the questionnaire has a good internal consistency. The collected data were analyzed at two levels (descriptive statistics and inferential statistics). Mean and standard deviation values were calculated and MANOVA analysis test was run.

Findings: According to the age distribution table of statistical sample size, in the group of female-headed households, 35.00% of people were less than 30 years old and 12.5% of people were more than 40 years old. In the group of normal women, 30.00% of women were less than 30 years old and 20.00% of women were more than 40 years old. According to the statistical sample size distribution table, in terms of education, 35.00% of women heads of households were under diploma and 65.00% of them were above diploma and in the group of normal women, 32.5% were under diploma and 67.5% were above diploma. The results showed that there was a significant difference between psychological hardiness and its dimensions in normal and female heads of households. There was no significant difference between self-differentiation and dimensions in ordinary female-headed households. There was a significant difference between normal and female-headed households in terms of psychological burnout and its dimensions. The average psychological hardiness and psychological burnout was higher among female-headed households than those of normal women.

Conclusion: The results of this study can be used by relevant organizations with women heads of households and researchers interested in this field.

NUMBER OF REFERENCES

22

NUMBER OF FIGURES

0

NUMBER OF TABLES

10

مقاله پژوهشی

مقایسه سرسختی روان‌شناختی، تمایزیافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و زنان عادی شهر مرودشت

حسین افلاکی فرد^{۱*}، محمد قلعه نوی^۱، صفی‌الله رمضانخانی^۲^۱ گروه علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، فارس، ایران^۲ حوزه ریاست، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

چکیده

پیشینه و اهداف: زنان سرپرست خانوار زانی عهده‌دار تأمین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانوار هستند. این زنان بدون حضور منظم و یا حمایت یک مرد بزرگسال سرپرستی خانوار را بر عهده می‌گیرند و مسئولیت اداره اقتصادی خانواده، تصمیم‌گیری‌های عمده و حیاتی با آن‌هاست. این زنان به دلیل ایفای نقش دوگانه (پدر و مادر) برای فرزندان با مشکلاتی از قبیل از دست دادن درآمد، تربیت فرزندان، اداره امور خانه، کار در خارج از خانه با دستمزد پایین و ... مواجه شده و تحمل این مشکلات زندگی به سبب سبک زندگی متفاوتی که نسبت به سایر زنان دارند منجر به عواملی شده که در آن‌ها رخ‌نمایی کرده است. هدف از پژوهش حاضر مقایسه سرسختی روان‌شناختی، تمایزیافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی شهر مرودشت است.

روش‌ها: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری این پژوهش شامل زنان سرپرست خانوار تحت پوشش کمیته امداد شهر مرودشت بود. گروه نمونه متشکل از ۸۰ نفر در دو گروه (۴۰ نفر زنان سرپرست خانوار و ۴۰ نفر زنان عادی) است که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند؛ ابزار گردآوری داده‌ها جهت بررسی میزان سرسختی روان‌شناختی پرسش‌نامه کوپاسا و همکاران بود که روایی صوری و محتوایی آن در پژوهش‌های مختلف مناسب گزارش شده است. همچنین میزان پایایی این ابزار به شیوه آلفای کرونباخ مطلوب به‌دست آمد. برای سنجش تمایزیافتگی از مقیاس تمایزیافتگی خود (DSI) استفاده شد که روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفت. فرسودگی روان‌شناختی زنان هم از طریق پرسش‌نامه اسمتس مورد سنجش قرار گرفت که روایی و پایایی این پرسش‌نامه در گروه‌های مختلف جمعیت شناختی، ارزیابی شد. تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که سوالات هر بعد، توصیف‌گر همان بعد بوده و پرسش‌نامه از همسانی درونی مناسبی برخوردار است. داده‌های گردآوری‌شده در دو سطح مورد تجزیه و تحلیل (آمار توصیفی و آمار استنباطی) قرار گرفت. در سطح آمار از میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از آزمون تحلیل مانوا استفاده شد.

یافته‌ها: با توجه جدول توزیع حجم نمونه آماری براساس سن، درگروه زنان سرپرست خانوار (۳۵/۰۰ درصد) افراد کمتر از ۳۰ سال و (۱۲/۵ درصد) افراد بیشتر از ۴۰ سال سن داشته‌اند. در گروه زنان عادی (۳۰/۰۰ درصد) زنان کمتر از ۳۰ سال و (۲۰/۰۰ درصد) زنان بیشتر از ۴۰ سال سن داشته‌اند. طبق جدول توزیع حجم نمونه آماری از نظر تحصیلات (۳۵/۰۰ درصد) زنان سرپرست خانوار زیر دیپلم و (۶۵/۰۰ درصد) بالای دیپلم بوده‌اند و در گروه زنان عادی (۳۲/۵ درصد) زیر دیپلم و (۶۷/۵ درصد) بالای دیپلم بوده‌اند. نتایج نشان داد که بین سرسختی روان‌شناختی و ابعاد آن در زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد. بین تمایزیافتگی خود و ابعاد در زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معناداری وجود ندارد. بین فرسودگی روان‌شناختی و ابعاد آن در زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد. میانگین سرسختی روان‌شناختی و فرسودگی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانواده بیشتر از زنان عادی است.

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش می‌تواند مورد استفاده سازمان‌های ذی‌ربط با زنان سرپرست خانوار و محققین علاقه‌مند به این حوزه قرار گیرد.

تاریخ دریافت: ۲۹ فروردین ۱۴۰۱
تاریخ دوری: ۲۳ خرداد ۱۴۰۱
تاریخ اصلاح: ۱ مرداد ۱۴۰۱
تاریخ پذیرش: ۹ مرداد ۱۴۰۱

واژگان کلیدی:

سرسختی روان‌شناختی
تمایزیافتگی خود
فرسودگی روان‌شناختی
زنان سرپرست خانوار
زنان عادی

* نویسنده مسئول

✉ h.a.f.1352@gmail.com

① ۰۷۱ - ۴۳۲۲۷۸۳۵

مقدمه

از نظر جامعه‌شناسان واژه سرپرست خانواده یک اصطلاح توصیفی است و سرپرست خانواده به کسی اطلاق می‌شود که قدرت قابل ملاحظه‌ای در مقایسه با سایر اعضای خانواده دارد و معمولاً مسن‌ترین فرد خانواده است و مسئولیت‌های اقتصادی خانواده به عهده وی می‌باشد. این تعریف تا سال‌های اخیر در کشورهای اروپای غربی رایج بود [۱]. بر مبنای تعریف سازمان بهزیستی نیز، زنان سرپرست خانوار زنانی هستند که عهده‌دار تأمین معاش مادی و معنوی خود و اعضای خانوار می‌باشند. مطابق تعریف مرکز آمار ایران، زنان سرپرست خانوار به کسانی گفته می‌شود که بدون حضور منظم و یا حمایت یک مرد بزرگسال سرپرستی خانوار را بر عهده می‌گیرند و مسئولیت اداره اقتصادی خانواده، تصمیم‌گیری‌های عمده و حیاتی با آن‌هاست [۲].

این گروه به علت اینکه توان اداره امور اقتصادی خود و خانواده خود را ندارند، به سازمان‌های حمایتی روی آورده و به کمک‌های موردی و مستمری‌های ناچیز این نهادها بسنده کرده‌اند [۳]. از جمله این نهادها می‌توان به سازمان کمیته امداد امام خمینی (ره) اشاره نمود.

زنان سرپرست خانوار به دلیل ایفای نقش دوگانه (پدر و مادر) برای فرزندان با مشکلاتی از قبیل از دست دادن درآمد، تربیت فرزندان، اداره امور خانه، کار در خارج از خانه با دستمزد پایین و ... مواجه می‌شوند. تحمل این مشکلات زندگی به سبب سبک زندگی متفاوتی که نسبت به سایر زنان دارند منجر به عاملی شده که در آن‌ها رخ‌نمایی کرده است. این عامل سخت رویی نام دارد که آن‌ها را در مسئولیت‌های مفردی که بر دوش آن‌ها است، یاری‌رسانی می‌کند.

اگر شخصیت به‌عنوان ترکیبی از اعمال، افکار، هیجانات و انگیزش‌های فرد دانسته شود، مؤلفه‌های سازنده شخصیت ممکن است در افراد مختلف متفاوت باشد. یکی از این مؤلفه‌ها، سرسختی است. شخصیت سرسختی که کوباسا مطرح کرده است بر پایه نظریه‌هایی است که روانشناسان وجودی در مورد درجه و شدت یک زندگی صحیح مطرح کرده‌اند [۴].

وی در اولین مطالعه خود، این فرضیه را بررسی کرد که ساختار شخصیتی افرادی که درجه بالایی از تنیدگی را بدون بیماری تجربه می‌کنند، متفاوت از افرادی است که در شرایط تنیدگی‌زا بیمار می‌شوند و این تمایز شخصیتی در ساختاری قابل نام‌گذاری است که وی آن را «سرسختی روان‌شناختی» نامید. این سازه ویژگی‌های شناختی، عاطفی و رفتاری است که توانایی افراد را برای حفظ وضعیت سالم در زمان‌های آشفته توصیف می‌کند [۵]. سرسختی روانی را ترکیبی از باورها در مورد خویشتن و جهان تعریف می‌کنند که از سه مؤلفه مبارزه‌طلبی، تعهد و مهارگری تشکیل شده است. سرسختی به‌عنوان یک منبع ایجادکننده مقاومت، از افراد در برابر تنیدگی‌ها حفاظت می‌کند و به‌عنوان یک منبع مقابله‌ای احتمالی در برابر تنیدگی‌ها، عمل می‌کند [۶]. مبارزه‌طلبی نیز باور به این امر است که تغییر، جنبه طبیعی زندگی است. افراد مبارزه‌جو موقعیت‌های مثبت و یا منفی را که به سازگاری مجدد نیاز دارند، فرصتی

برای یادگیری و رشد بیشتر می‌دانند تا تهدیدی برای امنیت و آسایش خویش [۷]. شخصی که از تعهد بالایی برخوردار است، بر اهمیت، ارزش و معنای اینکه چه کسی است و چه فعالیتی انجام می‌دهد، باور دارد و بر همین مبنای قادر است در مورد هر آنچه انجام می‌دهد، معنایی بیابد و کنجکاو خود را برانگیزد. افرادی که در مؤلفه مهارگری (کنترل) قوی هستند، رویدادهای زندگی را قابل پیش‌بینی و کنترل می‌دانند و بر این باورند که قادرند با تلاش هر آنچه را که در اطرافشان رخ می‌دهد، تحت تأثیر قرار دهند [۸].

از سوی دیگر، تمایز یافتگی خود نوعی ظرفیت درون فردی برای متمایز کردن تفکر و احساس و نیز توانایی بین فردی برای حفظ استقلال درون بافت و روابط عمیق با افراد مهم زندگی است [۹، ۱۰].

مفهوم تمایز یافتگی خود به توانایی تجربه صمیمیت با دیگران و ماندن در جو عاطفی و درعین حال استقلال از دیگر افراد اشاره دارد. در واقع، تمایز یافتگی خود، در سایه استقلال روانی و بلوغ عاطفی شکل می‌گیرد و امری دائمی و پویاست؛ به این معنا که افراد دائماً در تلاش برای حفظ تمامیت روانی خویش هستند [۱۱].

تمایز یافتگی از ۴ بخش تشکیل شده است که عبارتند از:

جایگاه من: داشتن توصیف آشکار از خود و ارزشمند داشتن اعتقادات و باورهای شخصی و حفظ آن حتی در زمان مواجهه با فشار گروه.

بریدگی عاطفی: احساس تهدید شدن در روابط صمیمانه، ترس از صمیمت و آسیب‌پذیری افراطی در روابط نزدیک که با فاصله‌گیری عاطفی از دیگران آشکار می‌شود.

واکنش هیجانی: حالتی است که در آن احساسات فرد بر عقل و منطقش غلبه می‌کند و پاسخ هیجانی به محرک‌های محیطی به‌صورت بی‌تفاوتی یا حساسیت افراطی بروز می‌کند.

آمیختگی با دیگران: درگیری هیجانی با افراد مهم زندگی و هویت‌یابی افراطی از آن‌ها، افراد هم آمیخته و دارای امتزاج با دیگران به‌شدت به تأیید و حمایت اطرافیان خود نیاز دارند و رفتارهایشان تحت تأثیر سیستم هیجانی محیط و واکنش اطرافیان شکل می‌گیرد. افراد با تمایز یافتگی بالا به هیجانات خود آگاهی دارند و قادر به سنجش متفکرانه موقعیت هستند. این افراد توانایی رشد خود مستقل را در روابط صمیمی دارند و می‌توانند در روابط عمیق آرامش و راحتی خود را حفظ کنند و بنابراین دچار هم‌جوشی و یا جدایی عاطفی نشوند؛ درحالی که افراد کمتر تمایز یافته یا به هم‌جوشی با دیگران متمایل می‌شوند و به‌این ترتیب با جدایی از افراد مهم زندگی از پا درمی‌آیند؛ یا به جدایی عاطفی تن می‌دهند و بنابراین هنگام مواجهه شدن با صمیمت عاطفی واکنشی اضطرابی نشان می‌دهند [۱۲، ۱۳].

در ارتباط با زنان سرپرست بعضاً دیده می‌شود بعضی از این افراد راحت‌تر هیجان‌زده می‌شوند، زندگی آن‌ها تحت تأثیر واکنش نشان دادن به اطرافیان است و معمولاً به‌طور شتاب‌زده با فرمان‌برداری و یا نافرمانی نسبت به سایر افراد واکنش نشان می‌دهند. آن‌ها در حفظ خودمختاری خود به‌ویژه در موضوعات اضطرابی با مشکل روبرو هستند

از زنان در این تحقیق سعی شده که وضعیت زندگی زنان سرپرست خانوار و زنان عادی از لحاظ این متغیرها مقایسه شود و مورد بررسی قرار گیرد. توجه و بررسی دقیق این قشر اغلب منجر به استخراج دانشی می‌شود که در برنامه‌ریزی برای رفع مشکلات موجود، لازم و البته سودمند است. به‌علاوه از آنجا که مسائل، مشکلات و آسیب‌های جامعه در حال افزایش است و جامعه دستخوش پیامدهای نامطلوب آن است؛ از طرفی دولت با صرف هزینه‌های زیاد در پی کاهش این آسیب‌ها و مسائل است؛ نیروی انسانی زیادی را جهت بهبود اوضاع در اختیار گرفته است. هرچند تلاش‌ها در این زمینه ادامه دارد ولی لازم است، تمام برنامه‌ها دارای یک پشتوانه قوی اطلاعاتی و پژوهشی باشند. چون قبل از حل هر مسأله و آسیبی لازم است به جمع‌آوری اطلاعات از کتاب‌ها، بروشورها، مقالات و از جمله پژوهش‌ها پرداخت. بدیهی است نتایج پژوهش‌ها و رسالات تحقیق می‌تواند در این مسیر بسیار راهگشا باشد. نتایج این پژوهش نیز می‌تواند برای کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان بهزیستی، معاونت امور زنان و خانواده و کلیه نهادهای متولی امور زنان مفید و مثمر ثمر واقع شود.

پیشینه پژوهش

دهداشتی و همکاران [۱۸] در پژوهشی با عنوان رابطه تمایز یافتگی خود و هوش اجتماعی با شادکامی با نقش واسطه‌ای دشواری در تنظیم شناختی هیجان در میان خانوارهای زن سرپرست نشان دادند که رابطه بین مشکلات در تنظیم شناختی هیجان و شادکامی معنی‌دار، مستقیم و منفی بود. همچنین رابطه بین هوش اجتماعی و شادکامی معنادار، مستقیم و مثبت بود. بین خود متمایزسازی و شادکامی رابطه مستقیم و معناداری وجود نداشت. نتایج تحلیل مسیر نشان داد که مشکلات در تنظیم شناختی هیجان نقش واسطه‌ای در رابطه هوش اجتماعی و خود متمایزسازی با شادکامی دارند.

معزی و همکاران [۱۹] در پژوهشی با عنوان میزان سرسختی روان‌شناختی و امید به زندگی زنان مطلقه و بیوه شهر اصفهان نشان دادند که در دو گروه در هیچ‌یک از متغیرهای وابسته تفاوت‌ها معنادار نیست؛ بنابراین فرض صفر تأیید شده و فرض خلاف مبنی بر تفاوت بین میزان سرسختی روان‌شناختی و امید به زندگی زنان مطلقه و بیوه رد شد.

رضایت [۲۰] پژوهشی با عنوان بررسی و مقایسه پایبندی مذهبی، جهت‌گیری مذهبی و سخت‌رویی در بین همسران شهدا و زنان سرپرست خانوار انجام داد. یافته‌های به‌دست‌آمده نشان داد: در این پژوهش پایبندی مذهبی و جهت‌گیری مذهبی درونی همسران شهدا بیشتر از زنان سرپرست خانوار بود. در حالی که میزان جهت‌گیری مذهبی بیرونی و سرسختی در زنان سرپرست خانوار بیشتر از همسران شهدا بود. همچنین همبستگی بین جهت‌گیری مذهبی درونی و سرسختی و مؤلفه‌های آن (به‌جز مبارزه‌جویی) معنادار بود؛ و همبستگی بین جهت‌گیری بیرونی و ابعاد سرسختی معکوس بود.

نکته دیگر این است که زندگی زنان سرپرست خانوار پس از ترک مرد خانواده، غالباً با مشکلاتی روبه‌رو است. از جمله آن می‌توان علاوه بر سختی روبه‌رویی با مسائل اقتصادی که این گروه از زنان برای مقابله با آن تربیت و توانمند نشده‌اند به زندگی در تنهایی، همراه با افسردگی و ناامیدی که بیشتر ناشی از نگرش منفی جامعه نسبت به زنان تنها، مطلقه و بیوه است اشاره نمود. روابط اجتماعی این گروه از زنان در فقدان حضور همسر در خانواده خدشه‌دار شده و مشکلات بسیاری برای آن‌ها به همراه آورده است. ایفای نقش‌های چندگانه که گاه در تعارض با یکدیگر نیز تعریف می‌شود سبب فرسودگی روان‌شناختی می‌شود [۱۴].

فرسودگی روان‌شناختی تجربه‌ای هست پس از گذشت یا در طی دوره‌ای طولانی مدت از فعالیت‌های شناختی و شامل خستگی یا فرسودگی و یک بی‌زاری نسبت به ادامه فعالیت‌های فعلی و کاهش در سطحی از تعهد نسبت به وظیفه در حال انجام می‌شود سندرم فرسودگی به‌عنوان یک حالت روان‌تنی یک فرد تعریف می‌شود که با نگرش بدبینانه نسبت به ارزش‌های کاری و همچنین عدم امید به عملکرد مؤثر مشخص می‌شود. این نتیجه تخلیه انرژی ذهنی و فیزیکی و همچنین منابع شناختی یک فرد است [۱۵].

بنابراین اگرچه تعاریف خستگی از لحاظ تمرکز بر شدت در مقابل کاهش ظرفیت عملکرد وجود دارد؛ اما آن‌ها در این مورد اتفاق نظر دارند که تجربه خستگی حاصل از هر دو جنبه است. هر دو جنبه کمک می‌کنند تا در تعریف خستگی کاری تمایزی بین منابعی که باعث خستگی فیزیکی، روانی و هیجانی می‌شود، قائل شد. ویژگی دوم خستگی کاری این است که تجربه خستگی شدید و کاهش ظرفیت عملکرد می‌تواند در رابطه با هر یک از سه نوع منابع پرانرژی مانند فیزیکی (شامل حرکات عضلانی)، روانی (شامل پردازش شناختی) و هیجانی (شامل بیان و تنظیم احساسات) باشد [۱۶، ۱۷].

اهمیت عملی پژوهش حاضر از این جهت است که نتایج پژوهش در مرحله اول متوجه خود زنان است؛ بنابراین می‌توان با توجه به زنان سرپرست خانواده به‌عنوان یک قشر آسیب‌پذیر، تصویری واقعی و روشن از آن‌ها به‌دست آورد. توجه به زنان سرپرست خانواده به‌عنوان گروهی مشخص و قابل احترام در جامعه نه تنها به‌منزله یک ضرورت بلکه به‌منزله یک نیاز مطرح است. پذیرش این امر که زنان گروهی پویا، پرتحرک و بانگیزه قوی‌اند؛ می‌تواند در مشارکت آن‌ها در تصمیم‌گیری‌ها و در سرنوشتشان که به سرنوشت جامعه گره‌خورده است بسیار مؤثر افتد. در واقع هرچقدر که این گروه از زنان از منابع حمایتی خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی بیشتری برخوردار باشند با مشکلات کمتری مواجه خواهند بود و درجه آسیب‌پذیری آنان نسب به مسائل و مشکلات روانی پایین‌تر خواهد آمد.

با توجه به این امر و لزوم پرداختن به مسائل و مشکلات زنان سرپرست خانوار و همچنین توجه به متغیرهای مهمی نظیر سرسختی روان‌شناختی، تمایز یافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در این دسته

را در برمی‌گیرد. همچنین براساس طیف لیکرت شکل گرفته و دارای دامنه‌ای از صفر تا ۳ است. آزمون سخت رویی توسط قربانی (۱۳۷۱) ترجمه و روایی صوری و محتوایی آن محاسبه شده است. برای پایایی ضریب اعتبار کنترل، تعهد و چالش به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۵۲ و ۰/۵۲ به‌دست آمد. این ضرایب برای کل صفت سخت رویی ۰/۷۵ محاسبه شده است (قاصری و همکاران، ۱۳۹۰). جهت اطمینان نیز در این پژوهش میزان پایایی توسط محقق از طریق شیوه آلفای کرانباخ محاسبه و میزان آن ۰/۹۳ به‌دست آمد و مقیاس تمایز یافتگی خود که توسط اسکورن و فریدلندر (۱۹۸۹) تهیه شده است. مقیاس تمایز یافتگی خود (DSI) از ۴۶ گویه و ۴ خرده مقیاس واکنش‌پذیری عاطفی (۱۱ سؤال)، جایگاه من (۱۱ سؤال)، گریز عاطفی (۱۲ سؤال) و هم آمیختگی با دیگران (۱۲ سؤال) تشکیل شده است که به‌منظور سنجش تمایز یافتگی افراد به‌کار می‌رود. شیوه نمره‌گذاری این مقیاس به‌صورت طیف لیکرت ۶ نقطه‌ای (ابدأ در مورد من صحیح نیست = ۱ تا کاملاً در مورد من صحیح است = ۶) می‌باشد. ابدأ در مورد من صحیح نیست = ۱-۲-۳-۴-۵-۶ کاملاً در مورد من صحیح است. به هر سؤال نمره‌ای بین ۱ تا ۶ تعلق می‌گیرد. به این صورت که به گزینه ۱ نمره ۱ و به گزینه ۶ نمره ۶ داده می‌شود. ضریب آلفای گزارش شده توسط اسکورن و فریدلندر برای پرسش‌نامه تمایز یافتگی خود ۰/۸۸ است. همین ضریب آلفا در پژوهش پلج - پوپکو که در سال ۲۰۰۴ انجام گرفت ۰/۸۶ است (به نقل از ثنائی و همکاران، ۱۳۸۷). به منظور اطمینان از روایی پرسش‌نامه تمایز یافتگی خود از ۱۰ نفر از صاحب‌نظران در این زمینه نظرخواهی شد که روایی محتوایی این ابزار را مورد تأیید قرار دادند. جهت اطمینان نیز در این پژوهش میزان پایایی توسط محقق از طریق شیوه آلفای کرانباخ محاسبه و میزان آن ۰/۹۱ به‌دست آمد.

نتایج و بحث

الف) داده‌های توصیفی

با توجه به جدول ۱ از ۴۰ نفر نمونه افراد گروه زنان سرپرست خانواده، ۱۴ نفر (۳۵/۰۰ درصد) سن کمتر از ۳۰ سال، ۲۱ نفر (۵۲/۵ درصد) ۳۱ تا ۴۰ سال و ۵ نفر (۱۲/۵ درصد) بیشتر از ۴۰ سال سن داشته‌اند و افراد گروه زنان عادی، ۱۲ نفر (۳۰/۰۰ درصد) سن کمتر از ۳۰ سال، ۲۰ نفر (۵۰/۰۰ درصد) ۳۱ تا ۴۰ سال و ۸ نفر (۲۰/۰۰ درصد) بیشتر از ۴۰ سال سن داشته‌اند.

با توجه به جدول ۲ از ۴۰ نفر نمونه افراد گروه زنان سرپرست خانواده از نظر تحصیلات، ۱۴ نفر (۳۵/۰۰ درصد) زیر دیپلم، ۱۵ نفر (۳۷/۵ درصد) دیپلم، ۵ نفر (۱۲/۵ درصد)، ۶ نفر (۱۵/۰۰ درصد) فوق دیپلم و ۶ نفر (۱۵/۰۰ درصد) لیسانس بوده‌اند و افراد گروه زنان عادی از نظر تحصیلات، ۱۳ نفر (۳۲/۵ درصد) زیر دیپلم، ۱۶ نفر (۴۰/۰۰ درصد) دیپلم، ۴ نفر (۱۰/۰۰ درصد)، فوق دیپلم و ۷ نفر (۱۷/۵ درصد) لیسانس بوده‌اند.

اخوان بی‌تقصیر [۲۱] پژوهشی با عنوان مقایسه تمایز یافتگی و فرسودگی شغلی در زنان شاغل سرپرست خانوار و غیر سرپرست انجام داد. نتایج نشان داد که بین فرسودگی شغلی زنان سرپرست خانوار و غیر سرپرست تفاوت معناداری وجود داشت؛ اما بین تمایز یافتگی زنان سرپرست خانوار و غیر سرپرست خانوار تفاوت معناداری مشاهده نشد. فرهادیان [۲۲] پژوهشی با عنوان مقایسه کیفیت روان‌شناختی و جسمانی زنان سرپرست خانوار با زنان غیر سرپرست شهر اصفهان انجام داد و نشان داد که بعد روان‌شناختی کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار در مقایسه با زنان غیر سرپرست از تفاوت معناداری برخوردار است؛ ولی بعد جسمانی کیفیت زندگی زنان سرپرست خانوار در مقایسه با زنان غیر سرپرست از تفاوت معناداری برخوردار نبود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش علی-مقایسه‌ای بود. جامعه آماری این پژوهش شامل زنان سرپرست خانوار تحت پوشش کمیته امداد شهر مرودشت است. گروه نمونه متشکل از ۸۰ نفر در دو گروه (۴۰ نفر زنان سرپرست خانوار و ۴۰ نفر زنان عادی) است که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند.

ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسش‌نامه فرسودگی روان‌شناختی (MFI) که توسط اسمتس (۱۹۹۶) ساخته شده است که از ۲۰ گویه و ۵ خرده مقیاس خستگی عمومی (۴ سؤال)، خستگی جسمی (۴ سؤال)، کاهش فعالیت (۴ سؤال)، کاهش انگیزه (۴ سؤال) و خستگی ذهنی (۴ سؤال) تشکیل شده است که به‌منظور سنجش فرسودگی روانی به‌کار می‌رود. روایی و پایایی این پرسش‌نامه در گروه‌های مختلف جمعیت شناختی، ارزیابی شد. تحلیل عاملی تأییدی نشان داد که سوالات هر بعد، توصیف‌گر همان بعد بوده و پرسش‌نامه از همسانی درونی مناسبی برخوردار است (ضریب آلفا برای خستگی عمومی، جسمانی و ذهنی بالاتر از ۰/۸ و برای کاهش فعالیت و انگیزه بالاتر از ۰/۶۵ بود). نتایج دیگر مطالعات نیز تأییدکننده پایایی و روایی مناسب این ابزار است. این پرسش‌نامه به زبان فارسی ترجمه شده و پایایی و روایی آن تأیید شده است (خانی جزئی و همکاران، ۱۳۹۱). در پژوهش چهره گشا و همکاران (۱۳۹۲)، میانگین کلی نمره خستگی در بیماران $8/78 \pm 54/65$ از ۱۰۰ نمره بود. نمره اخذ شده در حیطه‌ها به ترتیب خستگی عمومی $2/31 \pm 9/98$ ، خستگی جسمی $2/79 \pm 11/66$ ، خستگی ذهنی $2/84 \pm 10/72$ ، کاهش فعالیت $2/18 \pm 10/86$ ، کاهش انگیزه $2/57 \pm 11/42$ به دست آمد. جهت اطمینان نیز در این پژوهش میزان پایایی نمره کلی خستگی از طریق شیوه آلفای کرانباخ محاسبه و میزان آن ۰/۹۰ به‌دست آمد.

پرسش‌نامه دیگر پرسش‌نامه سرسختی روان‌شناختی است که توسط کوباسا و همکارانش در سال ۱۹۷۹ برای اندازه‌گیری سرسختی روان‌شناختی از (مقیاس بررسی دیدگاه‌های شخصی) تهیه و تنظیم شده است. این مقیاس یک پرسش‌نامه ۵۰ آیتمی است که سه خرده آزمون

جدول ۱: توزیع حجم نمونه آماری بر اساس سن
Table 1: Distribution of sample size in terms of age

درصد percent	فراوانی Frequency	گروه زنان Women's group	سن (سال) Age (years)
35/00	14	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	کمتر از ۳۰ Less than 30
30/00	12	زنان عادی normal women	
52/5	21	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	۳۱ تا ۴۰ 31 to 40
50/00	20	زنان عادی normal women	
12/5	5	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	بیشتر از ۴۰ More than 40
20/00	8	زنان عادی normal women	
100	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	مجموع Total
100	40	زنان عادی normal women	

جدول ۲: توزیع حجم نمونه آماری بر اساس مدرک تحصیلی
Table 2: Distribution of sample size in terms of educational level

درصد percent	فراوانی Frequency	گروه زنان Women's group	مدرک تحصیلی
35/00	14	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	زیر دیپلم below the diploma
32/5	13	زنان عادی normal women	
37/5	15	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	دیپلم diploma
40/00	16	زنان عادی normal women	
12/5	5	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	فوق دیپلم Associate degree
10	4	زنان عادی normal women	
15/00	6	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	لیسانس Bachelor's degree
17/5	7	زنان عادی normal women	
100	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	مجموع Total
100	40	زنان عادی normal women	

با توجه به جدول ۵ می‌توان متوجه شد که میانگین نمرات فرسودگی روان‌شناختی و ابعاد آن در بین زنان سرپرست خانواده نسبت به زنان عادی بالاتر است.

یافته‌های استنباطی

بررسی نرمال بودن نمرات متغیرهای پژوهش با توجه به جدول ۶ می‌توان متوجه شد که سطوح معناداری از مقدار قابل قبول (۰/۰۵) بیشتر است؛ لذا آزمون‌های نرمالیتی این متغیر معنادار نیست. بنابراین فرضیه نرمال بودن تأیید می‌شود ($P\text{-Value} > 0/05$). بنابراین برای تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها از آزمون پارامتری استفاده می‌شود.

بررسی توصیفی نمرات سرسختی روان‌شناختی و ابعاد آن با توجه به جدول ۳ می‌توان متوجه شد که میانگین نمرات سرسختی روان‌شناختی و ابعاد آن در بین زنان سرپرست خانواده نسبت به زنان خانه‌دار بالاتر است.

بررسی توصیفی نمرات تمایز یافتگی خود و ابعاد آن با توجه به جدول ۴ می‌توان متوجه شد که میانگین نمرات تمایز یافتگی خود و ابعاد آن در بین زنان سرپرست خانواده نسبت به زنان خانه‌دار تفاوت معناداری ندارد.

بررسی توصیفی نمرات فرسودگی روان‌شناختی و ابعاد آن

جدول ۳: بررسی میانگین و انحراف استاندارد سرسختی روان‌شناختی و ابعاد آن

Table 3: Study of mean and standard deviation of psychological hardiness and its dimensions

انحراف استاندارد Sd	میانگین M	تعداد Number	گروه Groups	متغیر Variable
7.1	53.45	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	سرسختی روان‌شناختی کلی General psychological stubbornness
6.6	41.42	40	زنان عادی normal women	
2.9	21.5	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	تعهد Commitment
3.5	13.3	40	زنان عادی normal women	
3.01	17.1	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	چالش Challenge
2.7	13.7	40	زنان عادی normal women	
2.6	14.7	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	کنترل Control
3.2	12.1	40	زنان عادی normal women	

جدول ۴: بررسی میانگین و انحراف استاندارد تمایز یافتگی خود و ابعاد آن

Table 4: Investigation of the mean and standard deviation of its differentiation and its dimensions

انحراف استاندارد Sd	میانگین M	تعداد Number	گروه Groups	متغیر Variable
15.09	142.7	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	تمایز یافتگی خود کلی General self-differentiation
8.5	142.5	40	زنان عادی normal women	
6.1	33.32	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	واکنش‌پذیری عاطفی Emotional reactivity
3.4	34.12	40	زنان عادی normal women	
5.8	35.50	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	جایگاه من i-position
2.5	34.05	40	زنان عادی normal women	
5.5	37.10	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	گریز عاطفی emotional cut off
2.4	36.50	40	زنان عادی normal women	
4.2	37.10	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	هم آمیختگی با دیگران fusion with others
4.3	37.70	40	زنان عادی normal women	

جدول ۵: بررسی میانگین و انحراف استاندارد فرسودگی روان‌شناختی و ابعاد آن

Table 5: Assessment of mean and standard deviation of psychological burnout and its dimensions

انحراف استاندارد Sd	میانگین M	تعداد Number	گروه Groups	متغیر Variable
8.6	62.7	40	زنان سرپرست خانوار Women-Headed Households	فرسودگی روان‌شناختی کلی General psychological burnout
5.8	47.9	40	زنان عادی normal women	
2.2	11.77	40	زنان سرپرست خانوار	خستگی عمومی

متغیر Variable	گروه Groups	تعداد Number	میانگین M	انحراف استاندارد Sd
General fatigue	Women-Headed Households	40	7.92	1.5
	زنان عادی normal women	40	7.92	1.5
خستگی جسمی Physical fatigue	Women-Headed Households	40	12.72	2.5
	زنان سرپرست خانوار normal women	40	9.9	2.4
کاهش فعالیت Decreased activity	Women-Headed Households	40	12.87	2.5
	زنان سرپرست خانوار normal women	40	9.42	2.2
کاهش انگیزه Decreased motivation	Women-Headed Households	40	12.67	2.4
	زنان سرپرست خانوار normal women	40	10.55	2.2
خستگی ذهنی Mental fatigue	Women-Headed Households	40	12.65	2.4
	زنان سرپرست خانوار normal women	40	9.78	2.9

جدول ۶: بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش
Table 6: Checking the normality of research variables

متغیر Variable	تعداد Number	آماره Test statistics z	سطح معناداری Significance level
سرسختی روان‌شناختی psychological stubbornness	80	0.578	0.8
تمایز یافتگی خود self-differentiation	80	0.754	0.6
فرسودگی روان‌شناختی psychological burnout	80	1.09	0.1

آزمون کولموگروف-اسمیرنوف
Table 3: Kolmogorov-Smirnov test

فرضیه‌های فرعی
فرضیه فرعی اول: بین ابعاد سرسختی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد.
برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد. نتایج به دست آمده در جدول ۸ قابل مشاهده است.
نتایج حاصل از این آزمون $WILK'S = 0/492$ $F_3 = 26/1$ $p = 0/0001$ ، $Lambda$ حاکی از این است که در مجموع بین ابعاد سرسختی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانوار و زنان عادی ($p < 0/01$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحلیل یک متغیره در جدول ۸ بیانگر آن است که میزان این تفاوت بر اساس ستون مجذور اتا برای تعهد، چالش و کنترل به ترتیب برابر با $4/48$ ، $5/26$ و $6/16$ درصد است. همچنین با مشاهده میانگین این مؤلفه‌ها در جدول ۳ می‌توان متوجه شد که میانگین ابعاد سرسختی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار نسبت به زنان عادی بالاتر است.
فرضیه فرعی دوم: بین ابعاد تمایز یافتگی خود در زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه اصلی: بین سرسختی روان‌شناختی، تمایز یافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد.
برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد. نتایج به دست آمده در جدول ۷ قابل مشاهده است.
نتایج حاصل از این آزمون $WILK'S = 0/334$ ، $F = 50/6$ ، $p = 0/0001$ ، $Lambda$ حاکی از این است که در مجموع بین سرسختی روان‌شناختی، تمایز یافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانوار و عادی ($p < 0/01$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحلیل یک متغیره در جدول ۴ بیانگر آن است که میزان این تفاوت بر اساس ستون مجذور اتا برای سرسختی روان‌شناختی و فرسودگی روان‌شناختی به ترتیب برابر با $4/44$ و $8/50$ درصد است؛ و با توجه به سطح معناداری در مورد متغیر تمایز یافتگی خود تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین با مشاهده میانگین این مؤلفه‌ها در جدول ۳ تا ۵ می‌توان متوجه شد که میانگین سرسختی روان‌شناختی و فرسودگی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانواده بیشتر از زنان عادی است.

نتایج حاصل از این آزمون $WILK'S = 0/402$, $F=21/9$, $p = 0/0001$ Lambda حاکی از این است که در مجموع بین ابعاد فرسودگی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانوار و زنان عادی ($p < 0/01$) تفاوت معنی‌داری وجود دارد. نتایج تحلیل یک متغیره در جدول ۱۰ بیانگر آن است که میزان این تفاوت بر اساس ستون مجذور اتا برای خستگی عمومی، خستگی جسمی، کاهش فعالیت، کاهش انگیزه و خستگی ذهنی به ترتیب برابر با $50/4$ ، $24/9$ ، $25/5$ ، $17/5$ و $22/5$ درصد است. همچنین با مشاهده میانگین این مؤلفه‌ها در جدول ۵ می‌توان متوجه شد که میانگین ابعاد فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار نسبت به زنان عادی بالاتر است.

برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد. نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۹ قابل مشاهده است.

نتایج حاصل از این آزمون $WILK'S Lambda = 0/941$, $F=1/1$, $p = 0/3$ حاکی از این است که در مجموع بین ابعاد تمایز یافتگی خود در بین زنان سرپرست خانوار و زنان عادی ($p > 0/05$) تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

فرضیه فرعی سوم: بین ابعاد فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معناداری وجود دارد.

برای بررسی این فرضیه از تحلیل مانوا استفاده شد. نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۱۰ قابل مشاهده است.

جدول ۷: بررسی تفاوت نمرات سرسختی روان‌شناختی، تمایز یافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی

Table 7: Study of the difference between the scores of psychological hardiness, self-differentiation and psychological burnout in female-headed households and normal

منبع پراکندگی change Source of	متغیرها Variable	مجموع مربعات Sum of squares	درجه آزادی df	میانگین مربعات Mean squares	آماره آزمون F	p	مجذور اتا Partial Eta Squared
	سرسختی روان‌شناختی psychological stubbornness	2989.013	1	2989.013	62.2	0.0001	44.4
گروه Groups	تمایز یافتگی خود self-differentiation	0.613	1	0.613	0/004	0.9	0.0001
	فرسودگی روان‌شناختی psychological burnout	4380.8	1	4380.8	80.5	0.0001	50.8
	سرسختی روان‌شناختی psychological stubbornness	3742.875	78	47.986			
خطا Error	تمایز یافتگی خود self-differentiation	1172.375	78	150.261			
	فرسودگی روان‌شناختی psychological burnout	4240.00	78	54.359			
	سرسختی روان‌شناختی psychological stubbornness	18599.00	80				
کل تصحیح‌شده	تمایز یافتگی خود self-differentiation	1638787.00	80				
	فرسودگی روان‌شناختی psychological burnout	253268.00	80				

جدول ۸: بررسی تفاوت نمرات ابعاد سرسختی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی

Table 8: Evaluation of the difference between the scores of the dimensions of psychological toughness in female-headed households and normal

منبع پراکندگی change Source of	متغیرها Variable	مجموع مربعات Sum of squares	درجه آزادی Df	میانگین مربعات Mean squares	آماره آزمون F	p	مجذور اتا Partial Eta Squared
	تعهد Commitment	768.8	1	768.8	73.02	0.0001	48.4
گروه Groups	چالش Challenge	231.2	1	231.25	28.09	0.0001	26.5
	کنترل Control	137.813	1	137.813	15.487	0.0001	16.6
خطا Error	تعهد Commitment	821.15	78	10.528			

مجذور اتا Partial Eta Squared	p	آماره آزمون F	میانگین مربعات Mean squares	درجه آزادی Df	مجموع مربعات Sum of squares	متغیرها Variable	منبع پراکندگی change Source of
			8.231	78	642.00	چالش Challenge	
			8.898	78	694.075	کنترل Control	
				80	.0028896	تعهد Commitment	
				80	19846.00	چالش Challenge	کل تصحیح شده
				80	15331.00	کنترل Control	

جدول ۹: بررسی تفاوت نمرات ابعاد تمایز یافتگی خود در زنان سرپرست خانوار و عادی
Table 9: Examining the difference in scores of self-differentiated dimensions in female-headed households and normal

مجذور اتا Partial Eta Squared	p	آماره آزمون F	میانگین مربعات Mean squares	درجه آزادی df	مجموع مربعات Sum of squares	متغیرها Variable	منبع پراکندگی change Source of
0.007	0.4	0.514	12.8	1	12.8	واکنش پذیری عاطفی Emotional reactivity	
0.02	0.1	2.06	42.05	1	42.05	جایگاه من i-position	گروه Groups
0.005	0.5	0.385	7.2	1	7.2	گریز عاطفی emotional cut off	
0.005	0.5	0.388	7.2	1	7.2	هم آمیختگی با دیگران fusion with others	
			24.912	78	1943.15	واکنش پذیری عاطفی Emotional reactivity	
			20.383	78	1589.9	جایگاه من i-position	خطا Error
			18.687	78	1457.6	گریز عاطفی emotional cut off	
			18.564	78	1448.00	هم آمیختگی با دیگران fusion with others	
				80	92946/00	واکنش پذیری عاطفی Emotional reactivity	
				80	98386.00	جایگاه من i-position	کل تصحیح شده
				80	109804.00	گریز عاطفی emotional cut off	
				80	113356.00	هم آمیختگی با دیگران fusion with others	

جدول ۱۰: بررسی تفاوت نمرات ابعاد فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی

Table 10: Evaluation of the difference in scores of dimensions of psychological burnout in female-headed households and normal

مجدور انا Partial Eta Squared	p	آماره آزمون F	میانگین مربعات Mean squares	درجه آزادی Df	مجموع مربعات Sum of squares	متغیرها Variable	منبع پراکندگی Source of change
50.4	0.0001	79.2	296.45	1	296.45	خستگی عمومی General fatigue	
24.9	0.0001	25.8	159.613	1	159.613	خستگی جسمی Physical fatigue	
35.5	0.0001	42.9	238.05	1	238.05	کاهش فعالیت Decreased activity	گروه Groups
17.5	0.0001	16.15	90.313	1	90.313	کاهش انگیزه Decreased motivation	
22.5	0.0001	22.6	168.2	1	168.2	خستگی ذهنی Mental fatigue	
			3.75	78	291.75	خستگی عمومی General fatigue	
			6.174	78	481.575	خستگی جسمی Physical fatigue	
			5.54	78	432.15	کاهش فعالیت Decreased activity	خطا Error
			5.47	78	426.675	کاهش انگیزه Decreased motivation	
			7.418	78	578.6	خستگی ذهنی Mental fatigue	
				80	8350.00	خستگی عمومی General fatigue	
				80	10879.00	خستگی جسمی Physical fatigue	
				80	10616.00	کاهش فعالیت Decreased activity	کل تصحیح شده
				80	11305.00	کاهش انگیزه Decreased motivation	
				80	10782.00	خستگی ذهنی Mental fatigue	

نتیجه‌گیری

دیگر یافته‌ها نشان داد که مجموع بین ابعاد سرسختی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانوار و زنان عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین با مشاهده میانگین این مؤلفه‌ها در جدول ۱ می‌توان متوجه شد که میانگین ابعاد سرسختی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار نسبت به زنان عادی بالاتر است. این بخش از یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های اخوان بی‌تقصیر [۲۱] همخوانی دارد. همچنین بین ابعاد فرسودگی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانوار و زنان عادی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین با مشاهده میانگین این مؤلفه‌ها در جدول ۳ می‌توان متوجه شد که میانگین ابعاد فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار نسبت به زنان عادی بالاتر است. این بخش از یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های فرهادیان [۲۲] همخوانی دارد.

هدف از پژوهش حاضر مقایسه سرسختی روان‌شناختی، تمایز یافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار و عادی شهر مرودشت بود یافته‌ها نشان داد که بین سرسختی روان‌شناختی، تمایز یافتگی خود و فرسودگی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. با توجه به سطح معناداری در مورد متغیر تمایز یافتگی خود تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین با مشاهده میانگین این مؤلفه‌ها در جدول ۱ تا ۳ می‌توان متوجه شد که میانگین سرسختی روان‌شناختی و فرسودگی روان‌شناختی در بین زنان سرپرست خانواده بیشتر از زنان عادی است.

این قشر نمایند تا با استفاده از این کارگاه‌ها و جلسات سطح بهزیستی این قشر از جامعه بالا رود.

مشارکت نویسندگان

میزان مشارکت نویسندگان در نگارش مقاله به ترتیب ۴۰، ۴۰ و ۲۰ درصد است.

تشکر و قدردانی

از زنان سرپرست خانوار و همه افرادی که به عنوان مشارکت کننده در پژوهش، همکاری و همراهی لازم را داشته اند قدردانی می شود.

تعارض منافع

«هیچ گونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است»

منابع و مأخذ

[1] Nasiri F, Abdolmaleki S. Explaining the Relationship between perceived social support and quality of life, perceived stress mediator role in female-headed households in Sanandaj. *Journal of Applied Sociology*. 2017; 27(4):99-116.

[2] hasanpour A, abtahi S A, azizpour lindi A, dadashi amir M. Identifying and prioritizing the ways of empowering female heads of households. *Refahj*. 2021; 21 (80): 81-115

[3] Boldaji LT, Foruzan AS, Rafiey H. Quality of life of head-of-household women: A comparison between those supported by Welfare Organization and those with service jobs. *Social Welfare Quarterly*. 2011;11(40):9-28.

[4] Kobasa SC. *Hardiness in Lindsey, Thompson and Spring*. New York: Worth Publication; 1979.

[5] Judkins J, Moore B, Colette T. Psychological hardiness. book: *The Routledge Research Encyclopedia of Psychology Applied to Everyday Life*. Abingdon, Oxon: Routledge. 2020.

[6] Qorbanpoor Lafmejani A, Fayyaz B, Rezaei S, Ramzani S. Structural model of the effects of psychological hardiness and self-esteem on students' psychological empowerment: mediating role of academic self-concept. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 2019;6(2):168-79.

[7] De Freitas FM, Vannuchi MT, Haddad MD, de Carvalho Silva LG, Rossaneis MA. Hardness and occupational stress in nurses managers of hospital institution. *Journal of Nursing UFPE/Revista de Enfermagem UFPE*. 2017;11(10).

[8] Maddi SR. Hardiness: The courage to grow from stresses. *The Journal of Positive Psychology*. 2006;1(3):160-168.

[9] Bowen M. *Family Therapy in Clinical Practice*. New York (Aronson). New York; 1978.

در تبیین این یافته‌ها باید گفت که سرسختی و مؤلفه‌های آن از جمله تعهد، چالش و کنترل متغیر مهمی در تحمل مشکلات زندگی، به چالش کشیدن آن‌ها و پیروزی بر مشکلات بوده است. زنان سرپرست خانوار به خاطر مواجهه شدن با مشکلات عدیده در مقایسه با زنان عادی از سرسختی روان‌شناختی بالاتری برخوردار بوده‌اند. این قبیل افراد مشکلات زیادی در زمینه سرپرستی، تربیت فرزندان، کسب درآمد و... دارند و معمولاً این افراد مشکلات را به‌عنوان یک چالش در نظر گرفته و برای تحت کنترل درآوردن شرایط تلاش وافر از خود بروز داده و در نهایت با ایجاد تعهد برای حل مشکل در روحیه خود، مشکلات را به نحوی حل‌وفصل نموده و از تأثیر مخرب آن‌ها بر روند زندگی خود پیش‌گیری کرده و از این طریق در ارتقای سطح زندگی خود تلاش می‌کنند. لذا در اختیار قرار دادن آموزش‌های کافی در زمینه‌ی سرسختی می‌تواند به زنان سرپرست خانوار، این قشر آسیب‌پذیر از جامعه کمک شایان توجهی نماید تا در جهت ارتقا و بهبود سطح کیفیت زندگی خود تلاش نمایند.

در خصوص عدم تفاوت معنادار بین زنان سرپرست خانوار و عادی از لحاظ تمایز یافتگی خود می‌توان به متفاوت بودن ابزار سنجش، روش، مکان اجرا و افراد جامعه سایر پژوهش‌ها اشاره نمود. به‌علاوه، این مطالعه فقط به یک فرهنگ محدود است. فرهنگ یک عامل زمینه‌ای قوی است و تکرار در فرهنگ‌های مختلف مورد نیاز است؛ بنابراین یکی از دلایلی احتمالی عدم تفاوت معنادار تمایز یافتگی بین زنان سرپرست خانوار و عادی تفاوت‌های فرهنگی است که هر پژوهش را با پژوهش دیگر متفاوت می‌سازد.

در تبیین دیگر یافته‌ها می‌توان اذعان داشت که زنان سرپرست خانوار در مقایسه با زنان عادی به علت این‌که چندین نقش را بر عهده دارند، تعارض و تراکم نقش بر عدم تعادل کار و زندگی آن‌ها تأثیر داشته است. این بار مسئولیت مضاعف، مطالبات متناقض، تعهدات خانوادگی و شغلی به‌مرور زمان زنان سرپرست خانوار را متحمل اضطراب بالایی می‌کند. به‌عبارت‌دیگر به دلیل این‌که زنان سرپرست خانوار علاوه بر فشار شغلی، مسئولیت خانواده را نیز بر عهده‌دارند، همین مسأله منجر به اضطراب و تنش بالایی می‌شود که نتیجه این اضطراب بالا فرسودگی روان‌شناختی است. تجارب نامطلوب با ایجاد فشار روانی به‌مرور، قدرت تحمل فشار و توانایی مقابله با آن را کاهش داده و در نهایت مشکلاتی در زمینه‌های شناختی، هیجانی و رفتاری ایجاد می‌کنند. زنان سرپرست خانوار که از لحاظ فرسودگی روان‌شناختی در وضعیت مناسب نیستند، مضطرب، تندخو و ناسالم از نظر روانی نمی‌توانند نشاط و امنیت خاطر لازم را داشته باشند.

با توجه یافته‌ها و بالا بودن فرسودگی روان‌شناختی در زنان سرپرست خانوار نسبت به زنان عادی پیشنهاد می‌شود سازمان‌ها و ادارات ذی‌ربط در جهت کاهش فرسودگی روان‌شناختی زنان سرپرست خانوار، اقدام به برگزاری کارگاه‌های آموزشی، جلسات مشاوره و ارائه خدمات رفاهی به

معرفی نویسندگان

AUTHOR(S) BIOSKETCHES

حسین افلاکی فرد استادیار دانشکده فرهنگیان فارس می‌باشند. ایشان مدرک کارشناسی ارشد خود را از دانشگاه شیراز دریافت نموده و دکتری خود را در دانشگاه اصفهان در رشته برنامه ریزی درسی گذرانده است. ایشان در کارنامه خود

سوابقی نظیر نایب رئیس کمیته نظارت و ارزیابی دانشکده های فنی استان فارس، رئیس دانشکده فنی شهرستان مرودشت و رئیس دانشگاه فرهنگیان استان فارس را دارند. ایشان بیش از ۱۰۰ مقاله علمی در مجلات و کنفرانس های علمی ارائه نموده‌اند و همچنین در کمیته علمی و داوری مجله و کنفرانس علمی فعالیت داشته‌اند.

Aflaki Fard, H. 1 Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Farhangian University, Fars, Iran

✉ h.aflakifard@cfu.ac.ir

محمد قلعه نوی مدرس دانشگاه فرهنگیان فارس، دانشگاه پیام نور فارس، دانشکده فنی پسران مرودشت و آموزگار ابتدایی منطقه درودزن هستند. ایشان سمت‌هایی نظیر کارشناس پژوهش دانشگاه فرهنگیان فارس را در سوابق خود دارند. همچنین در کمیته علمی و داوری مجله و کنفرانس علمی فعالیت داشته‌اند. حوزه های آموزشی و پژوهشی ایشان مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و روانشناسی است.

Ghaleh Noei, M. Educational Administration, Dorodzan Elementary Teacher - Lecturer at Farhangian University, Fars, Iran

✉ mohammad_ghaleh@outlook.com

صفی الله رمضانخانی دکتری مدیریت آموزشی از دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکز، مدرس دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه‌های تهران و البرز و نیز مشاور سابق کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی هستند و در حال حاضر از نیروهای دانشگاه فرهنگیان

می‌باشند. ایشان سوابقی نظیر مشاور سابق استانداران البرز در امور آموزشی استان را در رزومه خود دارند. چاپ کتاب باعنوان ارائه الگوی جذب دانشجو معلم در دانشگاه فرهنگیان، داوری مجلات هم از فعالیت‌های پژوهشی ایشان هست.

Ramezan Khani, S. Educational Administration, Employee of Farhangian University, Fars, Iran

✉ Morteza_ramezan@yahoo.com

[10] Titelman P. The concept of differentiation of self in Bowen theory In differentiation of Self. *Routledge*.2014; 33-94.

[11] Khosravi J, Moradi O, Ahmadiyan H, Yousefi N. The causal model of emotional divorce trend based on self-differentiation through marital affliction mediation. *Quarterly Journal of Women and Society Summer*. 2021;12(46).

[12] Skowron EA, Dendy AK. Differentiation of self and attachment in adulthood: Relational correlates of effortful control. *Contemporary Family Therapy*. 2004;26(3):337-57.

[13] Bakhshizadeh F, Samani S, khayyer M, Sohrabi N. A Causal model, for, sexual role Schema , sexual knowledge and self-differentiation. *Psychological Methods and Models*.2018; 9(33): 21-34.

[14] Azadeh M, Tafteh M. The obstacles of happiness from the view of female-headed households of Tehran. *Journal of Woman and Family Studies*. 2016; 3(2): 33-60.

[15] Makara-Studzińska M, Załuski M, Biegańska-Banaś J, Tyburski E, Jagielski P, Adamczyk K. Perceived stress and burnout syndrome: A moderated mediation model of self-efficacy and psychological comfort among polish air traffic controllers. *Journal of Air Transport Management*. 2021; 96:102105.

[16] Maslach C, Leiter MP. Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology*. 2008; 93(3):498.

[17] Karimi R, Hashemi SE, Rostami Mal Khalifeh R, Sarshar S. Investigating the psychometric properties Persian version of the work fatigue inventory in firefighters. *Journal Mil Med*. 2021; 23(2):131-141.

[18] Lesani D, Masoumeh-Makvandi BN, Farah-Hafezi F. Relationship of self-differentiation and social intelligence with happiness by mediating role of difficulty in cognitive emotion regulation among female-headed households. *Middle East Journal of Rehabilitation and Health Studies*. 2020;7(3):1-7.

[19] Moezzi M, Heidari H, Al-Yasin S. Comparison of psychological toughness and life expectancy of divorced and widowed women in Isfahan. 3rd International Conference on Recent Innovations in Psychology, Counseling and Behavioral Sciences: 2016: Tehran, Iran.

[20] Rezayat M. *Comparison of religious adherence, religious orientation and hardship between the wives of martyrs and women heads of households in Tehran* [master's thesis]. Tehran, Iran: Payame Noor University ; 2010.

[21] Akhavan Bitaghshir Z, Nazari A, Sanaei Zakir b. [Relationship between differentiation and burnout in female-headed and non-female-headed households]. *Women and Family Studies*.2010; 3 (11): 113-128. Persian.

[22] Farhadian F, Madadi M, Ismaili L, Naderi Z. Comparison of psychological and physical quality of female-headed households with non-female-headed households. 2nd International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle: 2015; Mashhad.

Citation (Vancouver): Aflaki Fard H, Ghaleh Noei M, Ramezan Khani S. [Comparison Psychological Hardiness, self-differentiation and psychological burnout in female-headed households and normal women in Marvdasht]. *Tech. Edu. J.* ****, **(*) : **_**

 <http://dx.doi.org/10.22061/tej.2022.8962.2759>

COPYRIGHTS

©..... The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.